Prikaz emocija u problemskim slikovnicama

Di Giorgi, Tamara

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:757715

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

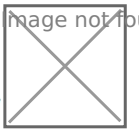
Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

TAMARA DI GIORGI

PRIKAZ EMOCIJA U PROBLEMSKIM SLIKOVNICAMA

Završni rad

Pula, rujan 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

TAMARA DI GIORGI

PRIKAZ EMOCIJA U PROBLEMSKIM SLIKOVNICAMA

Završni rad

JMBAG: 2422001262, izvanredni student

Studijski smjer: Stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani TAMARA DI GIORGI, kandidat za prvostupnika PREDŠKOLSKOG ODGOJA ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, 2020 godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, TAMARA DI GIORGI dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom PRIKAZ EMOCIJA U PROBLEMSKIM SLIKOVNICAMA koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ:

1. UVOD 6
2. ŠTO JE SLIKOVNICA? 7
3. FUNKCIJE SLIKOVNICE 10
4. VRSTE SLIKOVNICA 12
5. PROBLEMSKA SLIKOVNICA 14
6. ANALIZA PROBLEMSKIH SLIKOVNICA NA TEMU EMOCIJA 16
   - 6.1 SLIKOVNICE O SREĆI 17
   - 6.2 SLIKOVNICE O TUZI 20
   - 6.3 SLIKOVNICE O STRAHU 23
   - 6.4 SLIKOVNICE O LJUTNJI 26
   - 6.5 SLIKOVNICE O OSJEĆAJIMA KRIVNJE, SRAMA, PONIŽENJA I RAZOČARANJA 30
7. LIKOVNE I LITERARNE ZNAČAJKE PROMATRANIH SLIKOVNICA 35
8. ZAKLJUČAK 37

IZVORI 38

LITERATURA 39

INTERNET IZVORI 40

SAŽETAK 41

KLJUČNE RIJEČI 41

SUMMARY 42

KEYWORDS 42

,

1. UVOD

Ovaj rad bavi se prikazom emocija u problemskim slikovnicama. Objašnjava što je slikovnica, koje vrste slikovnica postoje i koje su njezine funkcije. Poseban naglasak stavljen je na problemske slikovnice izdavačke kuće Evenio, autorica Tatjane Gjurković i Tee Knežević, a koje se bave emocijama kod djece predškolske dobi. Ono po čemu se razlikuju od ostalih slikovnica je to da su autorice u svakoj slikovnici ponudile i savjete roditeljima i svima koji sudjeluju u odgoju djece, kako se nositi sa nekim osjećajem u određenoj situaciji. Djeca ne znaju uvijek pravilno verbalizirati i preraditi svoje osjećaje, a čitanje od malih nogu put je prema stvaranju pozitivne slike o sebi i mogućnosti da se nosimo sa emocijama na najbolji mogući način.

Slikovnica je neizostavni dio svakog djetinjstva, prozor u neki ljepši svijet i pomoć razumijevanju nekih situacija sa kojima se male glave teško nose. Čitanjem slikovnica stvara se pozitivno obiteljsko ozračje, jača se povezanost roditelja i djece, razvija se ljubav djeteta prema knjizi i bogati djetetov rječnik. Čitanje slikovnica kod djece razvija maštu i jača koncentraciju. Kroz čitanje djeci i sa djecom odgajamo ljude koji će jednog dana misliti i biti sposobni kritički promišljati.

2. ŠTO JE SLIKOVNICA

Slikovnica je prva dječja knjiga, a poznato je da sve što je u životu prvo ima posebno značenje i važnost. Ne govori se uzalud o prvim dječjim koracima, prvim izgovorenim riječima, prvom poljupcu i prvoj ljubavi. Sve što je prvo, u dušu se usijeca jače i izrazitije, dulje se pamti i snažno utječe na izgradnju karaktera. Zato je važno kakvu će prvu knjigu djeca dobiti u ruke i kakvim sadržajima će biti duhovno nahranjeni (Diklić, Težak i Zalar, 1996).

„Slikovnica je prva knjiga u djetetovu životu. To je čudesni prijelaz iz situacijskog konteksta u kojem se dijete nalazi od jutra do mraka – u carstvo simbola koje „izriču“ crteži i slova u svom tajanstvenom suodnosu. Svrha je zato slikovnice da pomaže djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi; razvija spoznajni svijet djeteta; izaziva emocije, razvija govor i bogati fond riječi; zadovoljava potrebu za novim. Pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže sposobnosti pamćenja i zapamćivanju logičkih odnosa. Predočuje pojave koje dijete ne susreće, tehnička dostignuća, prometna sredstva. Navikava na uporabu knjiga, razvija potrebu za njom, pruža djeci mogućnost da vide očima umjetnika. To je iznimno važno jer je pristup slikovnicama, zapravo, mala pokretna izložba koja je dostupna i najmanjoj djeci. Onoj koja još ne dolaze u muzeje i galerije“ (Zalar, 2009:5).

Zalar (2014) slikovnicu određuje kao umjetničko djelo koje govori dvostrukim jezikom, slikom i tekstom. Za razliku od ilustrirane knjige gdje ilustracija pojašnjava ili oslikava priču ili pjesmu i uvijek je subordinirana tekstu, u pravoj slikovnici u krajnjem slučaju ima barem ravnopravnu ulogu tekstu, a vrlo često i glavnu ulogu. Ilustracije u slikovnici ponekad nisu uopće popraćene tekstom, što znači da pričaju priču slikom. Djelo je to u kojem se susreću verbalne i vizualne umjetnosti i od kojeg suvremeni čitatelj očekuje maštovita iznenađenja i neočekivano. U današnje doba djeca i odrasli, smatra Zalar, od slikovnice očekuju puno vizualnih detalja koji se nadopunjuju tekstom i ostavljaju mogućnost maštanja na osnovu ponuđenog.

Hlevnjak (2000) slikovnicu naziva zbirom malenih slika, a malene slike minijaturama, odnosno ilustracijama. Upravo ilustracija određuje slikovnicu i daje joj karakter. Slikovnice vrednujemo upravo kroz sliku. Ilustratora, smatra Hlevnjak, na slikanje potiče priča, ugođaj ili raspoloženje.

Crnković i Težak (2002) slikovnicu definiraju kao dječju knjigu par excellence. To je prva knjiga s kojom se dijete susreće i u dječje ruke dospijeva već u prvoj godini života. Svoju prednost kod male djece slikovnica može zahvaliti činjenici da upotrebljava dva koda komunikacije: likovno i jezično predstavljanje stvarnosti. Slikovnica nije čista književna vrsta. Ona govori slikom i riječima i ono bitno za naglasiti je da postoje mnoge slikovnice bez riječi ili s vrlo malo riječi, ali slikovnice bez slika ne postoje. Diklić, Težak i Zalar (1996) smatraju da su i slika i tekst u slikovnici kao dvodimenzionalnoj knjizi jednako važne komponente i svakako je bitno da se jedna komponenta dopunjuje drugom. Budući da je slikovnica namijenjena najmlađem „čitaču“ i u prvim godinama njegovog agrafijskog života, slika živi ravnopravno uz tekst, pa se može govoriti o činjenici da dijete uz sliku veže tekst i na taj način ga memorira i reproducira (Hranjec, 2006). Zanimanje za slikovnicu prestaje negdje u drugom razredu osnovne škole kada dijete počinje samostalno čitati (Crnković i Težak, 2002).

„Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni i komercijalni predmet, socijalni, kulturalni i povijesni dokument, i, naposljetku, djetetovo iskustvo. Kao umjetnički oblik ona podrazumijeva međuovisnost slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu okretanja stranica“ (Hameršak, Zima prema Bader, 2015:164). Hameršak i Zima kao bitno u tom smislu, izdvajaju međudjelovanje likovne i verbalne dimenzije u slikovnici, bez kojeg se ne može uspostaviti značenje slikovnice. Slikovnica prema tome nije ni isključivo literarni medij, ni isključivo likovni medij. Sljedeći bitan pojam kod definicije slikovnice je dječji proces čitanja kod kojeg razlikujemo dvije podrazine, a to su dječje „čitanje“ slikovnice i dječja vizualna recepcija slikovnice. Neki dječje gledanje slikovnice smatraju spontanim i intuitivnim i samim time ga pozitivno vrednuju, dok drugi dječje gledanje smatraju neobrazovanim i nekultiviranim i nedostatnim, a time podložnim obrazovanju i kultiviranju (Hameršak i Zima, 2015).

U novije vrijeme uočava se da je dječja čitateljska kompetencija izrazito razvijena, a u interakciji sa slikovnicom i maksimalno angažirana. Dijete razumije i one slikovnice za koje su odrasli skloni misliti da ih razumjeti ne može (Hameršak, Zima prema Narančić Kovač, 2015). Bader u definiciji na koju su se pozvali Hameršak i Zima, navodi „dramu

okretanja stranica“, čime ukazuje na to da se napetost radnje postiže listanjem svih stranica i iščekivanjem kraja, što znači da slikovnica funkcionira kao cjelina.

3. FUNKCIJE SLIKOVNICE

Slikovnice imaju nekoliko funkcija koje korespondiraju s potrebama u odgoju u predškolskoj dobi i dobi čitatelja početnika. Neke od osnovnih funkcija su informacijsko-odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija i zabavna funkcija (Čačko, 2000). Navedene funkcije slikovnice međusobno se isprepliću i rijetko se jedna ostvaruje neovisno o drugoj (Martinović i Stričević, 2011).

Dijete pomoću informacijsko-odgojne funkcije slikovnice uči razvijati mišljenje, analizu, sintezu, usporedbu pa i apstrakciju. U slikovnici dobiva mnoge odgovore na pitanja koja postavlja roditeljima ili samom sebi. S vremenom uči razumjeti odnose među stvarima i pojavama, promjene i počinje shvaćati da je knjiga neiscrpan izvor znanja iz koga valja crpiti.

Spoznajna funkcija omogućava djetetu da pomoću slikovnice provjerava svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama te razvija samopouzdanje i sigurnost da su njegovi stavovi adekvatni.

Kroz iskustvenu funkciju u slikovnici dijete će dobiti mogućnost učiti o stvarima sa kojima se nikada nije susrelo. Gradsko dijete npr. nikada nije iskusilo život na selu i nema prilike biti u doticaju sa seoskim životinjama i načinom života ljudi na selu. Također, može učiti o životu djece koja pripadaju kulturama različitim od njegove.

Estetska funkcija igra veliku ulogu u slikovnici. Razvija u djetetu osjećaj ljepote, djeluje na njegovu pamet i izaziva u njemu emocije. Vrlo često dijete poseže za knjigom koja je na oko lijepa. Slikovnica utječe na ukus djeteta.

Trenuci koje dijete provodi uz slikovnicu moraju biti zabavni i poticajni i upravo zbog toga zabavna funkcija nije ništa manje važna od ostalih funkcija. Dijete se s knjigom mora igrati i kroz nju spontano upijati znanja. Što je interakcija sa izabranom slikovnicom zanimljivija, dijete će se prije vraćati istoj. Bez prisile i na zabavan način kod djece izgrađujemo pravilan odnos prema knjizi (Martinović i Stričević, 2011).

Prva okružja u kojima se djeca upoznaju sa slikovnicom su obiteljska i izvanobiteljska sredina (jaslice, vrtić, knjižnica). Odrasli su posrednici između djeteta i

slikovnice i samo o njima ovisi kakav stav će dijete razviti prema knjizi i čitanju i hoće li postati čitači ili doživotni čitatelji. Slikovnice se u djetetov život uvode postupno, tako da im djeca daju ravnopravno mjesto uz igračke. S vremenom djeca kroz slikovnice razvijaju samopouzdanje, a time i pozitivnu sliku i svijest o sebi. U ulozi pomoćnika u razvoju samopuzdanja, slikovnice koje se tematski i sadržajno dotiču iskustvene slojeve dječjeg sampouzdanja bit će rado slušano ili čitano štivo (Halačev, 2000).

4. VRSTE SLIKOVNICA

S obzirom na namjenu, slikovnice bismo mogli podijeliti na dvije osnovne grupe, a to su slikovnice spoznajnog tipa i slikovnice poetskog tipa. Slikovnice spoznajnog tipa djeci prije svega pružaju znanje i spoznaje iz života i prirode. To su one slikovnice koje dijete upoznaju s domaćim i divljim životinjama, upućuju ga u svijet brojki i slova, pružaju mu informacije o svijetu u kojem živi i o kulturama koje se razlikuju od njegove itd. Podrazumijeva se da likovno i grafički moraju biti što bolje opremljene. Slikovnice poetskog tipa prije svega djeluju na dječju maštu, ukus i etiku. Djeci ne daju neka pouzdana i precizna znanja. To su narodne i umjetničke bajke i priče, dječje pjesmice, basne, pripovijetke. Jednostavnije rečeno, književna djela s nekom fabulom, a nju imaju čak i dječje pjesme (Diklić, Težak i Zalar, 1996).

Osim gore navedene podjele, slikovnice se mogu podijeliti s obzirom na još nekoliko različitih kriterija. Martinović i Stričević u svom radu donose podjelu slikovnicu prema Berislavu Majhutu i Diani Zalar (2008) koji iste dijele prema obliku, sadržaju, likovnoj tehnici, strukturi izlaganja i sudjelovanju recipijenata. Slikovnice po obliku su pop-up, leporello, nepoderiva slikovnica, slikovnica igračka i multimedijska slikovnica koja uključuje i zvuk osim slike i teksta. Sve češća je elektronička slikovnica. Po strukturi izlaganja slikovnice mogu biti tematske i narativne. Među najzastupljenijim temama su životinje, abeceda, fantastika, svakodnevni život i igre. S obzirom na vrstu koja je upotrijebljena kod oblikovanja likovne dimenzije, mogu biti lutkarske, fotografske, interaktivne slikovnice, strip-slikovnice, slikovnice sa dječjim crtežima i crtežima umjetnika. S obzirom na sudjelovanje recipijenata postoje slikovnice sa kojima se dijete može samostalno koristiti i one za koje mu je potrebna pomoć roditelja (Martinović i Stričević prema Majhut i Zalar, 2011).

Prema Crnković i Težak, slikovnice tematski mogu biti vrlo raznolike, a po namjeni i doživljaju poučne ili umjetničke. Poučne ili informativne slikovnice pomažu djeci pri upoznavanju okoline, biljnog ili životinjskog svijeta, različitih ljudskih djelatnosti, a mogu nas uvoditi i u različite predmete kao sto su kemija, matematika, fizika i sl. Pravih umjetničkih slikovnica, smatraju Crnković i Težak, je vrlo malo jer ako je blagoslov slikovnice sto na raspolaganju ima dvostruko sredstvo izraza, riječ i sliku, njezino

prokletstvo je što ima dvostruku mogućnost skliznuti u kič. Da bi se autori osigurali barem s jedne strane, vrlo često kao podlogu uzimaju književne tekstove utvrđene vrijednosti i na taj način kao slikovnicu nude nešto sto je zapravo priča ili pjesma i gdje likovni dio nije bitno pridonio, a možda je i naškodio, jer je tekst sam po sebi vrlo uvjerljiv i jasan.

5. PROBLEMSKA SLIKOVNICA

Suvremena slikovnica pred djecom i odraslima otvara mnoštvo životnih tema koje uključuju iskustva u obitelji, školi i na svim pozornicama svakodnevnog života. Ne ograničava se samo na lijepe događaje i doživljaje, već se i riječju i slikom, trudi obuhvatiti život u njegovoj punini. Sve više se razvija problemska slikovnica u kojoj nema tabu tema, a dijete i njegov odgoj i nesmetan razvoj su najveći autoritet. U svakoj slikovnici, nastala ona nekad davno ili u novije vrijeme, ima zanimljivih životnih pitanja i može biti poticaj za niz životno važnih aktivnosti ili jednostavno za užitak i interakciju s nekim tko nam je drag (Zalar, Boštjančić i Schlosser, 2008).

S velikim društveno-ekonomskim i civilizacijskim promjenama djeca sve manje borave u otvorenim prostorima, pa su im slikovnice vrlo često, uz televiziju i roditelje, jedini izvor spoznaje o životu i svijetu. Dobra slikovnica, smatraju Diklić, Težak i Zalar (1996), osim što razvija maštu, bogati rječnik i pomaže stvarati pravilne jezične formulacije, nadomješta igru, ona donosi pouke i intenzivira emocije. Upravo problemske slikovnice potiču djetetove intelektualne kapacitete i potiču ga na rješavanje nekog problema s kojim se susreće u svakodnevnom životu (Hranjec, 2006). Problemske slikovnice bave se problemima međuljudskih odnosa u obitelji i društvu i u žarištu interesa im je dijete. Takve slikovnice ne mogu riješiti probleme i izazove s kojima se dijete susreće u svakodnevnom životu, ali pomažu djeci i roditeljima u olakšavanju problemskih situacija. Svakodnevnica se ne sastoji samo od dobrih stvari i ne postoje samo idealne obitelji s pametnom i poslušnom djecom koja žive savršen život okružena svojim plišanim medvjedićima. U modernim slikovnicama se nastoji približiti stvarnom životu bez idealiziranja i uljepšavanja. Ne postoji niti jedna životna situacija koja je toliko neobična ili neugodna da se o njoj ne bi moglo progovoriti i riječju i slikom. Moderne problemske slikovnice ne priznaju postojanje tabu-tema (Čičko, 2000).

Suvremeni teoretičari do danas se nisu složili oko toga što je problemska slikovnica. Jedni su skloni tvrditi da se u problemskim slikovnicama iznosi situacija u kojoj se svako dijete može naći, a drugi da je riječ o slikovnicama u kojima se iznose problemi, ali se ne nude rješenja. Pobornici prve teorije kažu da se čitatelji mogu poslužiti rješenjem koje nudi autor ili pronaći vlastito, a drugi smatraju da su takve slikovnice otvorene za

različite interpretacije o tome kako se treba ponijeti u određenoj situaciji. Zalar, Boštjančić i Schlosser (2008) smatraju da je odnos slike i teksta ključan. O njihovom suodnosu ovisi hoće li djelo biti problemsko ili ne. Dobri dječji psiholozi ili poznavatelji psihologije znaju da su djeca usredotočena na slike dok im odrasli čitaju tekst. Slike upozoravaju na ono ključno u priči. Veličina i boja mogu povećati napetost ili pridonijeti smirenoj atmosferi. Neke boje izazivaju nemir, a neke osjećaj smirenosti i harmonije. Iz svega navedenog dolazimo do zaključka da nije isto pisati za djecu i o djeci (Kovač, Prugovečki i Zalar, 2009).

Stvaranje problemskih slikovnica vrlo je osjetljiv, odgovoran i nimalo lak zadatak. Stvaranje takvih slikovnica mora biti projekt u kojem će zajednički sudjelovati cijeli niz stručnjaka, od kvalitetnih pedagoga, psihologa i umjetnika (Čičko, 2002).

6. ANALIZA PROBLEMSKIH SLIKOVNICA NA TEMU EMOCIJA

Jedan od najvažnijih procesa u razvoju ličnosti je upravo emocionalni razvoj koji je rezultat međusobnih utjecaja mehanizama reagiranja na emocionalne situacije koje nasljeđujemo i procesa socijalizacije u obitelji i djetetovoj okolini. Djetetove emocije uvelike se razlikuju od emocija odrasle osobe. Dječje emocije su spontane i jednostavne. Vrlo su česte, kratkotrajne, snažne i nestabilne. Djeca emocije pokazuju otvoreno i bez suzdržavanja, što odraslima omogućava uvid u njihov svijet (Starc i dr., 2004). Već odmalena djeca se razlikuju u čestini doživljavanja neke emocije i načinu kako će reagirati na neku emociju. Naime, kako će neko dijete reagirati u određenoj situaciji ponajprije ovisi o njegovom doživljaju iste, o naslijeđenom temperamentu i o tome kako se ponašaju ljudi u njegovoj neposrednoj okolini koji su mu ujedno i uzor. Osnovne emocije, pozitivne ili negativne, prepoznaju se već u ranom djetinjstvu. Djeca od rođenja nauče pokazivati, prepoznavati i kontrolirati emocije u interakciji s okolinom (Brajša – Žganec i Slunjski, 2006). Promatranjem i oponašanjem ljudi u svojoj okolini, dijete uči koji predmeti, pojave i situacije trebaju izazvati emocije kao što su strah ili radost, a koje ne. Kroz interakciju s okolinom učimo i postajemo ili emocionalno otvoreni i zainteresirani za socio-emocionalne odnose ili emocionalno suzdržani. Namjerno odgajamo djecu da prikrivaju neke manje poželjne emocije kao što je npr. bijes i da je izražavaju na društveno prihvatljive načine. Kontrola emocije bijesa kroz sazrijevanje bitno se mijenja od fizičke agresije (udaranje sebe, odraslih i druge djece) do verbalne (svađanje, vikanje, vrijeđanje) i socijalne (ignoriranje, isključivanje). Upravo bijes je odličan primjer učenja samokontrole (Starc i dr., 2004).

Izdavačka kuća Evenio izdala je serijale slikovnica na temu emocija kod djece, čije autorice su Tatjana Gjurković, magistra psihologije i Tea Knežević, registrirana terapeutkinja igrom. Njihova ideja bila je kroz priču i jednostavnim rječnikom primjerenim djeci od druge godine nadalje, provesti djecu kroz situacije u kojima najčešće izražavaju neku emociju. U slikovnicama su životinjski likovi, a ono što ih izdvaja od ostalih slikovnica je to da sadrže i edukativni dio za roditelje. U slikovnicama se u određenim životinjskim likovima nalazi i roditeljska figura. Najveći utjecaj na emocionalni razvoj imaju roditelji jer oni osim što su uzor, moraju pomoći djeci u prepoznavanju i nošenju s intenzivnim

emocijama kod sebe i drugih. Djeca uče kako se nositi s emocijama promatrajući roditelje i njihove reakcije, a za njihov uravnotežen emocionalni razvoj važan je njihov odnos s njihovom okolinom u kojoj vladaju osjećaji prihvaćenosti i usklađenosti međusobnih potreba (dostupno na: https://www.evenio.hr/psihologinje-gjurkovic-knezevic-slikovnice-ucimo-djecu-roditelje-osvijestiti-emocije/)

Mala djeca ne mogu svoja iskustva i emocije pretočiti u smislenu priču i zbog toga su tu odgojitelji i roditelji koji će djeci uvesti rutinu pričanja priča i birati ih prema situaciji koja je u tom trenutku aktualna u njihovim životima kako bi im olakšali razumijevanje iste i pomogli proraditi i definirati osjećaje koje kod njih izaziva. Iza svakog problema u ponašanju obično stoji neka neprorađena emocija. Priče koje pomažu djeci ne moraju doslovno prepričavati situaciju u kojoj se dijete nalazi, ali moraju se baviti djetetovim trenutnim osjećajima. Dijete se mora moći poistovijetiti s glavnim likom priče i osjetiti olakšanje kada se pronađe rješenje za postojeći problem. Priča mora pričati o nekim drugim likovima, životinjama ili nekoj drugoj djeci, kako bi postojala neka zona komfora za dijete u kojoj će on moći razmišljati o svemu. U svakom slučaju, čitanje djeci svakom roditelju će se višestruko vratiti (dostupno na: https://www.evenio.hr/sto-terapeutske-price-pomazu-djeci/).

6.1. SLIKOVNICE O SREĆI

Sreća je jedna od osnovnih emocija i podrazumijeva ugodno emocionalno stanje. Veže se uz osjećaj zadovoljstva, slobode, sigurnosti, a javlja se i zbog brojnih drugih razloga kao što je na primjer ostvarenje nečega što je djetetu bilo jako važno ili prihvaćanje i uvažavanje od osobe do koje mu je stalo. Djeca teško kanaliziraju emocije u pravom smjeru i obično im je potrebna pomoć pri razumijevanju istih.

U seriji slikovnica o sreći, autorica Tatjane Gjurković i Tee Knežević, nalazimo četiri slikovnice sljedećih naslova: “Hrčak osjeća da postoji tiha i smirena sreća”, “Lavica može i zna biti sretna radi drugoga”, “Lisica je naučila da sreća stanuje u srcima” i “Konjić sreću dijelit zna nakon truda i uspjeha”.

U slikovnici **“Lisica je naučila da sreća stanuje u srcima”,** autorice se bave osjećajem sreće koji se kod djece javlja, a vezan je uz posjedovanje stvari i dobivanje poklona. Mala lisica jednog dana je djedu ponosno rekla kako je skupila sve krijesnice koje postoje i da je zbog toga jako sretna. Također je rekla da će njezina sreća biti još veća ako dobije još igračaka, šumskih bobica i ako joj tata sagradi kućicu na drvetu. Djed je pozorno slušao svoju unučicu i onda joj na nježan način pokušao objasniti da će krijesnice izgubiti svoj sjaj ako nisu na slobodi, da će se šumske bobice pojesti, igračke razbiti, a cvijeće će uvenuti. Mala lisica bila je zbunjena I pomalo tužna jer zaista je voljela darove i djed nije razumio njezinu sreću. No, djed je znao da se njegova unučica jako voli igrati s roditeljima i djecom, te da je u tim trenucima vrlo sretna. Lisica se složila s njim i shvatila da joj za neizmjernu sreću vrlo često nisu potrebne igračke i da tu sreću osjeća u svom srcu. Sreća je trajna dok uživaš s onima koje voliš. Autorice su ovom pričom htjele skrenuti pažnju na sreću koju kod djece izaziva dobivanje poklona i posjedovanje stvari I što se dešava kad dijete ispunjava jedino materijalno. Pokazati djetetu da je sreća u druženju s bližnjima, a ne samo u poklonima izrazito je bitna, smatraju Gjurković I Knežević (Gjurković i Knežević, 2017).

“Lavica može i zna biti sretna zbog drugoga” priča je o maloj lavici koja je jedan dan u jezero bacala kamenčiće s svojim tatom. U pauzi je prošetala i srela svoje prijatelje noja i tigra, kornjačicu i krokodila i nosoroga. Noj je bio sretan jer mu je tigar davao sate trčanja, a kornjačica i krokodil su bili sretni jer je krokodil pomogao maloj kornjačici da prijeđe rijeku jer joj je taj dan bilo teško plivati. Nosorog je konačno pronašao loptice kojima se mogao igrati, a da ih ne probuši s svojim rogom. Mala lavica bila je sretna zbog svih svojih prijatelja i rekla je tati kako se osjeća. Tata je lavici objasnio da je sreća zarazna i ako se iskreno raduješ nečijoj sreći osjećaj prelazi i na tebe. Tata je također osjetio sreću zbog svoje male lavice. Autorice su ovom pričom htjele pokazati koliko je pozitivno dijeliti sreću s drugima, a dokazano je da je sreća zarazna. Sretni I veseli pojedinci najčešće se međusobno spijateljuju I sreću dijele u zajednički proživljenim situacijama I time je zapravo produbljuju. Mala lavica veselila se sreći svojih prijatelja I osjetila je sreću zbog njih (Gjurković i Knežević, 2017).

“Hrčak osjeća da postoji tiha i smirena sreća” priča je o malom hrčku koji je svoju sreću izražavao na glasan način. Jedan dan došao je iz vrtića jako sretan. Skakao je i trčao po kući, bacao jastuke u zrak i glasno pozivao mamu na igru. Roditelji su se veselili njegovoj sreći, ali nije im se svidio način na koji je tu sreću pokazivao. Mama mu je rekla da vidi da je jako sretan, ali da bi trebao pripaziti na sebe da se ne ozlijedi. Objasnila mu je da tako snažna sreća često pokreće naše tijelo na način da se ne možemo smiriti, ali i da postoje drugi načini na koje možemo biti sretni. Odvela ga je kod njegove sestre u sobu koja je mirno sjedila i imala osmijeh na licu. Hrčak je došao do zaključka da je njegovoj sestrici dosadno. Mama ga je zamolila da legnu zajedno i da sluša otkucaje svoga srca misleći o nečem lijepom. Kada se umirio zaista mu i je bilo lijepo. Odlučio je taj osjećaj zvati nježnom srećom, a mama mu je rekla će mu pomoći svaki put kada je želi osjetiti. Autorice u ovoj slikovnici porgovaraju o glasnoj i nemirnoj sreći. U trenucima sreće naše tijelo se pokreće, a kod djece je motorička sreća puno intenzivnija I uočljivija jer teško reguliraju svoje osjećaju. Neka djeca, plješću, neka skaču ili vrište. Teško se koncentriraju na svoj unutarnji svijet I zato im je potrebna pomoć roditelja (Gjurković i Knežević, 2017).

“Konjić sreću dijelit zna nakon truda i uspjeha” priča je o malom konjiću koji je silno želio uvježbati preskakanje prepona jer je to u konjičkom svijetu bilo jako važno znati. Jedno jutro oprao je svoje velike zubiće i odlučio pokušati. Mučio ga je strah od neuspjeha i ozljeda. Sve je to gledala njegova starija sestra i odlučila mu pomoći uvježbati preskakanje preko hrpice sijena jer ona je bila mekana i konjić se ne bi ozljedio u slučaju pada. Pridržavao se sekinih savjeta i uspio je! Zamolio je tatu da mu pomogne pri preskakanju pravih prepona jer on je bio taj koji je i seku naučio preskakati. Tata ga je ohrabrio i konjić je preskočio najveću preponu. Njegova sreća bila je neizmjerna. No čekala ga je prepona iza koje se nalazila blatna voda u koju konjić nikako nije želio pasti. Majka je primjetila da se konjić prestrašio, zagrlila ga i dala mu do znanja da je ona ta koja će biti uz njega. Prevladao je strah i preskočio preponu s vodom. Uspio je! Bio je sretan I ponosan na sebe. Znao je da mu je u tome pomogla njegova obitelj. Tu sreću stvorili su zajedno i zajedno su joj se veselili.

Svijet u dječjim glavicama potpuno je drugačiji od našeg i često su nama nebitne stvari njima velike i jako bitne. Konjić je prihvatio pomoć svoje obitelji što je znak da se mogao pouzdati u njihovu ljubav i znanje. Izražavajući svoj strah spoznao je da je prihvaćen i u trenucima kad nije sretan i kad je nesiguran. Njegovo učenje kroz priču je rasčlanjeno u više malih koraka kroz koje su ga proveli roditelji i sestra. Kroz male korake veća je vjerovatnost da dijete neće odustati od pokušaja. Svaki korak su mu pojasnili, fokusirali se na ono bitno i pokazali primjerom jer manja djeca uče gledajući. Ohrabrili su ga, uvažavali su njegov strah i nelagodu, a istaknuli njegove osobine zbog kojih je sve to moguće napraviti i na samom kraju sa njim su podijelili veselje i sreću zbog uspjeha. Ovo su koraci koje T. Gjurković I T. Knežević smatraju ispravnim načinom za pomoć djetetu. Dijete će lakše prihvatiti pomoć, smatraju autorice, ako procijeni da ga razumijemo i ako je ta pomoć ispravno dozirana. Ako nešto napravimo umjesto djeteta da ubrzamo proces, možemo postići da se dijete osjeća nesposobno i manje vrijedno. Dakle, bitno je graditi povjerenje i pomoći djetetu da dođe do cilja, a kasnije i podijeliti to zadovoljstvo skupa s njim. Sreća zaista postaje snažnija kada je dijelimo s drugim ljudima, a time se osnažuje i sigurna privrženost između djeteta i njegove okoline. Velika je stvar s nekim podijeliti nešto što nam je izuzetno važno. Kada sreću dijelimo, ona se dopunjuje, širi i produbljuje (Gjurković i Knežević, 2018).

6.2. SLIKOVNICE O TUZI

Tuga je jedna od osnovnih emocija i kod djece se prvi put javlja već oko osmog tjedna života. U tom razdoblju života beba je tužna ako nema pozitivnih interakcija sa odraslima. Pozitivnom reakcijom na svaki djetetov plač i “poziv” do šestog mjeseca života, bebi pružamo osjećaj sigurnosti i razvijamo njezino povjerenje u okolinu. Razlozi za osjećaj tuge su gubitak ili odvojenost od dragocjenih predmeta ili okoline, ali i sama mogućnost i spoznaja da se to može dogoditi. “Iza” osjećaja tuge javlja se potreba za podrškom, utjehom i nadoknadom izgubljenog na način na koji je to moguće (Gjurković i Knežević, 2019).

U seriji slikovnica o tuzi nalaze se četiri slikovnice sljedećih naslova: “Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji”, “Žirafica je tužna jer djeda više nema”, “Praščić je tužan i ljubomoran na brata” I “Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri”.

U slikovnici **“Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji”** autorice se bave osjećajem tuge koji se javlja zbog razdvojenosti od roditelja. Svaki petak mišić i njegova sestra mišica spavali su kod svoje bake. Baka ih je uzela iz vrtića i cijelo popodne igrali su se u njezinom vrtu i uživali u prekrasnom sunčanom danu. Prije spavanja poželjeli su da im baka pročita priču o malom ježiću koji je zalutao i morali su ga vratiti u šumu njegovim roditeljima. Mišić se u tom trenutku sjetio svojih roditelja i poželio otići kući. I mišica se žalosno stisnula uz brata. Baka im je rekla da razumije da su tužni, ali i da će roditelji doći po njih ujutro kad se probude. Zagrlila ih je i utješila nakon čega su svi zajedno utonuli u san. Drugo jutro su se jako razveselili mami i tati, poljubili baku i odjurili u park. Autorice priče objašnjavaju da se iza svakog osjećaja tuge skriva potreba za utjehom i podrškom na način koji je u tom trenutku moguć. Baka je utješila svoje unuke, ali je prije toga dala do znanja da je sasvim u redu osjećati se tužno i da je normalno i zaplakati. U niti jednom trenutku nije umanjila njihov osjećaj, dapače potakla ih je da ga otvoreno izraze, a upravo takav način autorice smatraju ispravnim u takvim trenucima.Ono što se odraslima čini banalnim, djeca doživljavaju jako intenzivno i bitno je da ne izostane podrška u takvim situacijama (Gjurković i Knežević, 2017).

“Žirafica je tužna jer djeda više nema” priča je o žirafici koja se suočila sa gubitkom djeda. Žirafica je sa svojim roditeljima uživala na plaži na godišnjem odmoru. Obožavala je graditi kule od pijeska i igrati se sa kamenčićima. Poziv iz bolnice prekinuo je tu sreću. Hitno su se morali vratiti kući posjetiti djeda koji završio u bolnici. Žirafica je primjetila veliku zabrinutost na licima svojih roditelja. Razveselila se djedu kad je stigla u posjetu u djed joj je rekao da je tu jer je jako star i bolestan. Na žalost, djed je nakon par dana umro i žirafici i dalje ništa nije bilo jasno. Nije razumjela što to znači kad netko umre, zašto su sve životinje koje su im dolazile u kuću tužne i uplakane. Ptala je tatu da li će ikada više vidjeti djeda i što to znači kad neko umre. Tata ju je zagrlio objasnio da nikada više neće vidjeti djeda, ali on će uvijek biti sa njima kad god budu gledali njegove slike i kad budu plesali i pjevali jer on je to stalno radio. Autorice smatraju da je s djecom važno

otvoreno govoriti o tome što se događa, u ovom slučaju o gubitku voljene osobe. Djeca se u takvim trenucima osjećaju bespomoćno i nesigurno i imaju potrebu za utjehom I objašnjenjem na njima primjeren način (Gjurković i Knežević, 2017).

"Prašić je tužan i ljubomoran na brata" priča je o tuzi zbog nedostatka pažnje. Dva mala praščića igrala su se u svojoj sobi i roditelji su ih zamolili da pospreme igračke. Svaki praščić morao je pospremiti svoj dio sobe prije večere. Dolazili su im i gosti na večeru. Mlađi brat je to odradio jako brzo, dok se stariji zaigrao s vlakićem i nije pospremio gotovo ništa. Roditelji su pohvalili mlađeg praščića, a ukorili starijeg jer nije izvršio zadatak. Stariji praščić se rasplako i rekao roditeljima da više vole brata. Isprva su mislili da je ljubomoran na mlađeg brata, no mama je uskoro shvatila da je on zapravo samo tužan jer je propustio priliku biti pohvaljen kao njegov brat. Zagrlila ga je i rekla mu da nije obavio zadatak, ali da to ne znači da ga oni ne vole. Drugi put kada se potrudi i pospremi svoje igračke bit će jednako pohvaljen kao brat. Majka je zagrljajem I umirujućim rječima praščiću dala do znanja da razumije kako se osjeća i time mu dopustila da u potpunosti izrazi svoju tugu. Praščiću je dala do znanja da je roditeljska ljubav uvijek velika i kad su dječji postupci krivi (Gjurković i Knežević, 2017).

"Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri" priča je o malenom ježiću koji se često igrao sa srnom, divljom svinjom, vukom i tvorem na šumskoj livadi dok su njihovi roditelji uživali u svojim razgovorima. Srna je predložila da igraju igru slova. Ona će biti sudac, a ostali će morati pronaći što više predmeta u prirodi čije ime počinje slovom koje im ona zada. Ježić je pognuo glavicu i prisjetio se kako je zadnji put u toj igri pronašao najmanji broj predmeta i bio četvrti. To ga je tada bilo jako rastužilo. Čak se i rasplakao. No pristao je na igru misleći u sebi da će možda ovaj put pobijediti.Kada je igra završila prebrojali su predmete i ježić je ovaj put bio treći. Opet nije pobijedio. Bio je jako razočaran i ljut. Ježićev tata vidio je što se dogodilo pa mu je prišao i nježno ga zagrlio, dajući mu do znanja da zna da mu je jako teško što mu nije uspjelo pobijediti u igri. Rekao mu je da zna da se jako trudio i vježbao. Bez obzira što nije bio prvi ipak je bio bolji nego zadnji put jer je osvojio treće mjesto. Tata mu je objasnio da se u ovoj igri ne uspoređuje s drugima nego s samim sobom i da uvijek ima cilj postići bolji rezultat nego prošli put.

Nakon što je neko vrijeme uživao u očevom zagrljaju i utjesi, ružan osjećaj u njemu se smanjio i nastavio se igrati s prijateljima jer su ovaj put igrali njegovu omiljenu igru.

Gubiti ne vole ni odrasli ni djeca i tada je normalno osjetiti tugu i frustraciju čiji intenzitet će ovisiti o tome koliko nam je nešto bilo važno i o našem temperamentu. Neka djeca kada izgube u nekoj igri doživljavaju vrlo intenzivne emocije. Neka će odustati ako vide da će izgubiti, a neki neće htjeti ponovo igrati igru zbog straha da će izgubiti. No strah se javlja zbog ideje da će opet osjetiti tu neugodnu emociju, tugu, koja tada može biti pojačana i osjećajem srama I razočaranja. Ježićev tata pokazao mu je da razumije njegov osjećaj tuge i time mu je dao dopuštenje da je u potpunosti izrazi nakon što ga je nježno zagrlio. Osim zagrljaja i verbalno mu je dao do znanja da zna otkuda ta njegova tuga i normalizirao je situaciju objašnjavajući mu da je normalno da se tako osjeća. Ohrabrio ga je rječima da će biti još prilika da pokaže svoj trud i doživi uspjeh. Nije ga usporedio s drugom djecom, što je jako bitno, već ga je pohvalio za napredak koji je postigao. U životu će zasigurno biti puno situacija u kojima će se dijete morati nositi sa neugodnim emocijama, a to znanje kako se nositi sa njima je vrlo važno (Gjurković i Knežević, 2019).

6.3. SLIKOVNICE O STRAHU

Sva djeca katkad doživljavaju strah. Strah se smatra normalnim dijelom odrastanja. Osim toga, tijekom odrastanja se javljaju i takozvani razvojni strahovi. Između šestog i osmog mjeseca dijete se može prestrašiti nepoznatog lica, a od osmog do 11 mjeseca života javlja se separacijska anksioznost odnosno strah od odvajanja od roditelja. Oko druge godine javlja se strah od životinja, najčešće buba i pasa, oko treće godine javlja se strah od čudovišta, paukova i sličnoga, a oko pete i šeste godine života javljaju se strahovi od mraka i zlih ljudi, rata, provalnika, vještica, duhova i čudovišta. Bez obzira na to što se roditeljima ti strahovi najčešće čine neralnima, važno je djetetu pomoći da se nosi sa strahom, pružiti mu podršku uz pomoć fizičkog kontakta i umirujućih riječi. Svi ti strahovi za dijete su itekako stvarni (Gjurković Knežević, 2018).

U seriji slikovnica o strahu, autorica Tatjane Gjurković i Tee Knežević, nalazimo četiri slikovnice sljedećih naslova: “Ovčicu je strah jer će dobiti brata”, “Slonicu je strah vikanja i kazne”, “Medvjedića je strah ostati u vrtiću” i “Psića je strah odlaska doktoru”.

U priči **“Ovčicu je strah jer će dobiti brata”** autorice se bave strahom od dolaska mlađeg djeteta u obitelj i novonastale situacije u obitelji. Maloj ovčici jednnog dana roditelji su veselo priopćili da će dobiti malog brata. Nesigurna ovčica vidjela je da se roditelji vesele i da im svi na imanju čestitaju i isprva je pomislila da je to super. Kako je vrijeme prolazilo ovčica se povlačila u sebe I odbijala se igrati sa prijateljima. Prijatelji su joj rekli da je super što će dobiti malog brata jer i oni imaju braću i sestre I nikad im nije dosadno sa njima. No, ovčica je počela imati noćne more. Iz jedne takve nježno su je probudili mama i tata, utješili je i rekli da će ona i dalje biti nihova maza bez obzira na dolazak brata. Novi član obitelji donijet će samo još više ljubavi koja će se dalje množiti. Autorice su kroz ovu priče prikazale situaciju u kojoj dijete gubi osjećaj sigurnosti unutar vlastite obitelji. Obitelj svakom djetetu predstavlja sigurnu zonu i sve promjene, a pogotovo one koje dijete teško razumije, smatraju autorice, poljuljaju osjećaj sigurnosti. Strahove neće svako dijete otvoreno priznati i vrlo često ih kanalizira kroz neka nepoželjna ponašanja, povlačenje u sebe pa čak i noćne more. Roditelji su ovčici u ovoj situaciji pružili zagrljaj kao fizičku utjehu i da li su joj do znanja da se neće promijeniti sve one stvari na koje je ona navikla i koje voli (Gjurković i Knežević, 2016).

“Slonicu je strah vikanja i kazne” priča je o strahu od kritike, vikanja i kazne. Najdraža igra male slonice bilo je skakanje po lokvicama vode. To ljeto bila je velika suša i nije se smjelo igrati s vodom kako bi sve životinje imale dovoljno za pit. Malena slonica to nije znala. Kada ju je uhvatila kako se igra u lokvici, mama slonica se naljutila i počela je vikati. Za kaznu je malu slonicu poslala po vode do dalkeog jezera. Slonica je bila prestrašena i nije htjela otići, no znala je da mora donijeti vode za brata. Prijateljica zebra pravila joj je društvo, a slonica je svo vrijeme plakala. Mamu slonicu obuzeo je osjećaj krivnje jer je bila jako gruba, a osim toga shvatila je da slonici uopće nije objasnila niti rekla da treba štedjeti vodu. Pojam štedjeti maloj slonici uopće nije bio jasan. Ispričala joj se, čvrsto je zagrlila i umirila. Svi zajedno išli su plesati s hula-hopom. U našoj kulturi kritika je vrlo česta i roditelji je izgovaraju najčešće dobronamjerno. No, česte kritike i

kazne, koliko god su nekad i potrebne, loše utječu na samopouzdanje i postaju djetetov unutrašnji glas. Mala ovčica iz priče bez obzira na kritiku nije pokazala mami svoj strah koji je osjećala. Kada se kritike često ponavljaju dijete uči skrivati svoje prave osjećaje i često ih zamjenjuje ljutnjom ili tugom. Mama slonica s razlogom se zabrinula za svoju djevojčicu zbog svojih postupaka. Autorice daju savjet roditeljima da u svakom trenutku osvijeste svoje osjećaje, a vrlo često se radi o osjećaju straha i bespomoćnosti kod samog roditelja, i razmisle što je realno očekivati od djeteta. Dakle da razmisle o djetetovoj razvojnoj dobi i o tome koliko je ono sposobno razumijeti situaciju pogotovo ako je jako zaigrano (Gjurković i Knežević, 2016).

"Medvjedića je strah ostati u vrtiću" priča je o medvjediću koji nije htio krenuti u vrtić. Roditelji su razumjeli da je njihovog medu strah, ali znali su da u vrtić mora ići i da će mu tamo biti lijepo. Utješili su ga i odveli. Odgojiteljica je prišla medi uvažavajući njegov strah i ponudila mu da danas igraju njegovu omiljenu igru skrivača. Medo je ostao, polako se opustio i uživao sa puno djece i među mnoštvom igračaka. Roditelji su došli po njega i zatekli ga sretnog. Ovo je priča o separacijskom strahu, strahu od odlaska u vrtić i odvajanju od roditelja. Djeca koja kući nemaju ispravnu podršku češće razvijaju tjeskobu i njihovi strahovi su puno izraženiji. Mama i tata medi su smireno i strpljivo objasnili da će i dalje biti jednako zaštićeno i sigurno.Odlazak u vrtić ogromna je promjena u djetetovom životu i podršci okoline u kojoj dijete odrasta ovisiti će koliko će prilagodba trajati (Gjurković i Knežević, 2016).

"Psića je strah odlaska doktoru" priča je o psiću koji je svaki dan lavežom pozivao svoje prijatelje na igru. Jedno jutro htio je tako opet zalajati, no iz grla je ispustio tek neki tihi zvuk umjesto glasnog laveža. Mama mu je rekla da se vjerovatno razbolio i da moraju posjetiti veterinara. Psić nije znao tko je veterinar pa mu je majka objasnila da je to doktor za životinje. Psić je bio zabrinut za svoje zdravlje, ali htio je da mu pomogne mama, a ne neka nepoznata osoba. Plakao je i rekao je mami da ga je strah ići kod veterinara. Mama se sjetila da je psiću i inače teško otići negdje prvi put i odlučila mu je ispričati kako izgleda odlazak kod doktora. Opisala mu je put kojim će ići, u kakvu zgradu će ući i rekla mu je da će tamo biti još bolesnih životinja sa svojim roditeljima. Objasnila mu je da će im doktor prepisati lijek za grlo, a nakon što sve to obave, raditi će njegove

omiljene keksiće. Kada je došao na red pregledala ga je doktorica mačka. Pregledala mu je grlo štapićem koji je nalikovao na onaj od sladoleda. Pregled je bio brzo gotov i psić je bio jako sretan. Kada su došli kući zajedno sa tatom su oblikovali i ispekli kolačiće. Pozvali su prijatelje na igranje i poslasticu.

Odlazak doktoru za dijete izazovan je iz više razloga. Za dijete to znači odlazak na neko novo i nepoznato mjesto, na kojem treba komunicirati i surađivati sa nepoznatom osobom. U realnom svijetu doktor ne može djetetu dati svo vrijeme koje mu je potrebno da bi se opustilo i bilo voljno surađivati. Upravo zato dijete je potrebno pripremiti i objasniti mu gdje ide i što će se tamo događati. Normalno je da se dijete boji kada se nađe pred novom situacijom. Kako bi mu se osnažio osjećaj sigurnosti, važno mu je dati što jasnije objašnjenje o tome šo ga očekuje. U nekim situacijama i roditelji svoj strah reflektiraju na dijete. Naime, roditelji moraju ostati smireni i ulijevati sigurnost djetetu jer dijete osjeća kada su uznemireni. Važno je doktore predstavljati kao osobe koje nam pomažu da ozdravimo. Ako djetetu prijetimo doktorima, odnosno ako mu kažemo da će ići kod doktora ako hoda bos, dijete će sigurno doći do zaključka da je odlazak kod doktora neugodan. Naglasak je obavezno na pozitivnim događajima i istini (Gjurković i Knežević, 2018).

6.4. SLIKOVNICE O LJUTNJI

Ljutnja pripada skupini osnovnih emocija i može biti jako snažna. Ako se ne znamo adekvatno nositi s njezinim javljanjem, osim negativnog raspoloženja, može potaknuti nepromišljene odluke i reakcije. U nošenju s dječjim iskazivanjem ljutnje, jedan od najvećih izazova jest to što se i kod roditelja istodobno mogu javiti snažne emocije. Roditelj mora prije svega naučiti regulirati svoje ponašanje kako bi dijete naučio na prihvatljiv način iskazati svoju ljutnju. Oponašajući roditelja dijete će naučiti kako se nositi sa ljutnjom i kako je izraziti na adekvatan način. Kada se javi osjećaj ljutnje važno ga je imenovati i ne reagirati burno. Imenovanjem osjećaja djeca shvaćaju da je ljutnja normalna emocija i da se javlja i kod odraslih osoba. Ako se roditelj ne uspije iskontrolirati, važno je ispričati se djetetu i priznati svoju pogrešku. Ljutnja nužno ne mora biti vezana

za konkretan događaj, može biti rezultat dugo potiskivanih emocija (Gjurković i Knežević, 2019)

U seriji slikovnica o ljutnji, autorica Tatjane Gjurković i Tee Knežević, nalazimo četiri slikovnice sljedećih naslova: “Kad je ljut, nilski konjić grize”, “Kad je ljuta, macu boli trbuh”, “Kad je ljut, zeko se ozljedi” i “Kad je ljuta, vjeverica ne sluša”.

“Kad je ljut, nilski konjić grize” priča je o jednom nilskom konjiću koji je slavio rođendan i od najbolje prijateljice papigice na poklon dobio loptu. Lopta je bila njegova najdraža igračka i poklon kojem se najviše veselio. Nakon što je otvorio sve poklone, poželio se prvi igrati s svojom novom loptom. No, tigrić je već uzeo loptu i otišao se igrati. Nilski konjić se jako naljutio zato što je tigrić odnio loptu bez pitanja. Bio je jako bijesan i posvađao se i ugrizao tigrića. Prijatelji su mu rekli da je tigrić jako tužan I da to nije lijepo. Nilski konjić maknuo se u stranu I bio je još ljući jer ga niko nije razumio. Sovi je bilo žao tigrića i nilskog konjića I pomogla im da se pomire. Objasnila je nilskom konjiću da je prijateljima trebao naglasiti da se on želi prvi igrati sa loptom, a tigriću je objasnila da mora pitati kada se želi igrati sa tuđom igračkom. Djeca ljutnju iskazuju vrlo jasno. Načini na koje iskazuju ljutnju su plakanje, vikanje, udaranje, mahanje rukama i slično. Nilski konjić pokazao je ljutnju na neprimjeren način, kroz agresiju. Ljutnja je privremeno emocionalno stanje I najčešće je potaknuta nekom frustracijom, a agresija je pokušaj da nekoga namjerno ozljedimo. Autorice smatraju da je u takvoj situaciji djetetu važno dati do znanja da je to ponašanje neprihvatljivo, a isto tako da je neprihvatljivo da se neko prema njemu tako ponaša. Djetetu treba dati prostora da se smiri i otvoreno razgovarati s njim o situaciji u kojoj se našli. Pokušati dijete naučiti da ljutnju izražava na socijalno prihvatljiv način (Gjurković i Knežević, 2015).

“Kad je ljut, zeko se ozlijedi” priča je o ljutnji samopovređivanju. Mali zeko je po imanju tražio prijatelje za igru. Prvo je naišao na praščića kojem je postavio puno pitanja o njegovom skakanju u blatne lokve i praščić mu je rekao da si nađe drugo društvo za igru jer je dosadan. Šetajući dalje naišao je na patkicu i ovčicu koje su se igrale igre oponašanja. Ni one nisu htjele primiti zečića u igru. U bijesu i ljutnji zečić je udario šapicom o stablo i ozljedio se. Zeko je toliko plakao da je probudio sovu koja mu je prišla i rekla da nekada kad smo ljuti, taj osjećaj moramo izbaciti iz sebe, ali da nije poželjno

ozljeđivati sebe ili druge. Prijatelji su ga utješili i pozvali ga u igru. Objasnili su mu da u tom trenutku nisu željeli prekidati svoje igre, što ne znači da se sada ne mogu igrati svi zajedno. Kada se dijete u određenoj situaciji osjeti bespomoćnim, može samo sebe povrijediti. Ljutnja je osjećaj koji, smatraju autorice, preplavi dijete i ono to mora izbaciti z sebe. Autoagresija najčešće nije način privlačenja pažnje, već samo način da si dijete olakša situaciju u kojoj se našlo dok se iza njegove ljutnje zapravo krije osjećaj srama, bespomoćnosti, tuge i usamljenosti, što je slučaj kod zečića iz priče (Gjurković i Knežević, 2015).

“Kad je ljuta, macu boli trbuh” priča je o jednoj gradskoj mačkici koja je najviše voljela spavati ujutro dok je miluju prve zrake sunca. No jedna golubica obožavala je pjevati baš ujutro i uvijek bi je probudila. Uzrujana mačkica samo bi se sklupčala i začepila uši, a golubica bi pjevala i dalje ne znajući da uzrujava mačkicu. Svako jutro kad bi golubica pjevala, mačkicu bi zabolio trbuh. Katkad bi je bolio cijeli dan, pa se uopće nebi igrala s prijateljima. Jedno jutro mudra sova primjetila je da se mačkica sklupčala kad je golubica počela pjevati, a znala je da mačkicu boli trbuh danima. Pitala je mačkicu da li joj smeta golubičin pjev i mačkica je rekla da je jako ljuti. Objasnila je mačkici da kad nas nešto ljuti, a to ne kažemo, katkad nas zbog toga može boljeti trbuščić. Mačkica I golubica su razgovarale i dogovorile su se da će golubica pjevati najglasnije što može, ali kad se mačkica naspava. Nakon dogovora obje su se veselo pridružile prijateljima u igri. Autorice su kroz ovu priču progovorile o potiskivanju osjećaja ljutnje i pojavi psihosomatskih tegoba (bolovi u trbuhu, glavobolja, zadržavanje stolice, stalni umor koji nemaju zdravstveni uzrok). Ljutnja je vrlo snažna emocija koja pokreće tijelo i izaziva fiziološke reakcije. Ljutnja, kao I svaka emocija, nosi u sebi emocionalnu potrebu koju dijete ima potrebu zadovoljiti. Emocionalna potreba iza ljutnje jest potreba da nas se shvati ozbiljno i da nas se sasluša. Djeca se stalno suočavaju sa stresnim situacijama i upravo kroz njih uče prepoznavati i kontrolirati svoje emocionalne reakcije na taj stres. Neka djeca nemaju emocionalni kapacitet da prorade stresne situacije na zdrav način, stoga se kod njih javlja unutarnji osjećaj frustracije. Ako djetetu ne pomognemo da frustracije iskaže na van, mogu se javiti različite psihosomatske tegobe. Važno je ne sputavati dijete u iskazivanju ljutnje i naučiti ga da ljutnju iskaže na socijalno prihvatljiv način (Gjurković i Knežević, 2016).

“Kad je ljuta, vjerverica ne sluša” priča je o vjeverici koja je jedno jutro u šumi užurbano skupljala žirove. Veselo je skakutala s grane na granu, s drveta na drvo. U jdnom trenutku skočila je na jako star hrast. Po stazi ispod hrasta prolazio je medo koji joj je ozbiljno rekao da ne skače po starom hrastu. Vjeverica se pravila da ga ne čuje. Ježić joj je rekao da ne skače tuda i da se smiri, a ona mu je rekla da je pusti na miru. Bila je jako ljuta zato što joj stalno govore što ne smije raditi i da se mora smiriti. U jednom trenutku pukla je stara grana ispod nje. Spretna vjeverica uspjela je skočiti na drugu granu. Na trenutak se prestrašila, ali je nastavila skakati dalje do najviše grane. Lisac ju je htio upozoriti da je gore malo gnijezdo, no bilo je kasno. Gnijezdo je palo na pod. Lisac i ježić bili su ljuti na vjevericu. Mudra sova utješila je tužnu vjevericu pokazavši razumijvanje za njezinu tugu. Predložila joj je da popravi oštećeno gnijezdo I vrati ga na drvo. Sova joj je objasnila da nam katkad netko kaže “Ne!” ili “Nemoj to raditi” zato što nas želi zaštititi. Nas ili nekog drugog. Vjeverica se s tim složila i shvatila da ju je ježić htio zaustaviti da bi je zaštitio.Nakon ovog događaja svojim šumskim prijateljima više nije zamjerala što su joj govorili da se smiri i da ne skače jer je znala da joj žele dobro. Odlučili su igrati igru skupljanja šarenog lišća jer vjeverica je tako mogla skakati i juriti, a istovremeno biti sigurna. Vjeverica u slikovnici svoju ljutnju izražava ignoriranjem i kršenjem postavljenih granica, odnosno neposluhom. Djeca svakodnevno čuju jako velik broj zabrana i uputa za ponašanje i nije neobično da se izgube u velikoj količini pravila. Više ne znaju čega se trebaju pridržavati i što je jako važno, a što im je rečeno tek „usput”. Što je dijete manje, teže mu je zapamtiti i pridržavati se svih uputa koje dobivaju iz okoline. Zato ne čudi da ih stalne opomene ljute i onda se to manifestira kroz neposluh. Prirodno je da pružaju otpor. Roditelji ipak katkad trebaju zastati i upitati se kakvu poruku šalju djetetu jer iako je sve to izgovoreno u najboljoj namjeri, može kod djeteta potaknuti osjećaj zbunjenosti, srama i može negativno djelovati na djetetovo samopoštovanje. Zato je važno zapitati se što nam je doista važno da dijete nauči i usvoji, a što je manje važno. Dovoljno je da postoji svega nekoliko osnovnih pravila ponašanja, a za postizanje poželjnih ponašanja ili navika, trebamo se usredotočiti na motiviranje djeteta, a manje na pravila koja mora poslušati. Poželjno je što manje upotrebljavati izraze: “Ne!”, “Nemoj!” i “Smiri se!” (Gjurković i Knežević, 2019).

6.5. SLIKOVNICE O OSJEĆAJIMA PONIŽENJA, KRIVNJE, SRAMA I RAZOČARANJA

Ovo je nova serija edukativnih slikovnica izdavačke kuće Evenio, koja se bavi se malo kompleksnijim i vrlo neugodnim emocijama – krivnjom, razočaranjem, poniženjem i sramom. Razlikuju se naslovnicom kako bi se razlikovale od osnovnih emocija iz prethodnih serija. Autorice priča, Tatjana Gjurković i Tea Knežević, dječje su psihologinje i terapeutkinje igrom koje su u radu s djecom i roditeljima primjetile da negativni osjećaji loše utječu na psiho-emocionalni razvoj djeteta. Cilj ovih priča je da pomognu djeci u prepoznavanju i imenovanju emocije koju osjećaju, a autorice donose savjete kako djeci olakšati u takvim situacijama. Također donose savjete roditeljima i odgojiteljima kako izbjeći kritiku I posramljivanje u odgoju odnosno radu s djecom.

"Pogrešno ponašanje boli: Vučić osjeća krivnju" priča je o malom vučiću koji se u vrtiću igrao s svojim prijateljima. Zajedno s svojim prijateljem dabrom odlučio je od grančica i šiblja napraviti most preko potoka. Kad je most bio gotov, mjerili su si vrijeme tko će brže pretrčati preko mosta, a da ne padne u vodu ili ga sruši. Vučić je bio brži od dabra i to ga je jako razveselilo. Bio je jako ponosan na sebe. U jednom trenutku krtica j odlučila prijeći most. Ona ne vidi dobro i most je prelazila sporo i jako oprezno. Vučić nije mogao dočekati da krtica prijeđe preko mosta jer je htio još jednom svima pokazati da je on najspretniji i najbrži. Potrčao je i okrznuo krticu koja se nalazila na pola mosta. Krtica je izgubila ravnotežu i pala u potok. Zečica se jako naljutila na vuka i u njemu izazvala osjećaj krivnje. Vučić je bio potišten i više mu nije bilo do igre. Bio je jako žalostan jer je njegova prijateljica krtica pala u vodu i sva se smočila. Iskopao si je rupu u zemlji i sklupčao se u nju. Kada je mama došla po njega u vrtić, zečica joj je rekla što se dogodilo. Ozbiljnim tonom se obratila vučiću i rekla mu da su stotinu puta razgovarali o tome da treba paziti na druge. Kada su došli kući tata je saznao za događaj. Vidio je da je vučić tužan i da se osjeća krivim. Nježno, ali sigurno, vučiću je rekao da razumije kako se osjeća i da ne može vratiti vrijeme, ali da iz ove situacije može nešto naučiti da mu se što manje ponavlja taj ružan osjećaj krivnje. Otišao se igrati van s prijateljima i naučio je da svi moraju paziti jedni druge kako ti ružni osjećaji ne bi kvarili igru, a i zabava bi trajala dulje.

U ovoj priči djeca će naučiti kako izgleda osjećaj krivnje i naučiti kako ga prepoznati i imenovati kod sebe. Naučit će i što im može pomoći kada osjećaju krivnju i u regulaciji tog osjećaja, odnosno što i kako mogu sljedeći puta napraviti drugačije). Krivnja je neugodna emocija koja se javlja kada naši postupci nisu u skladu s našim moralnim sustavom ili kad od nekoga dobijemo kritiku da su naši postupci loši. Tijekom odrastanja djeca često čuju zabrane i vrlo često se kritizira njihovo ponašanje ili njegovi nedostaci. Djeca kroz odrastanje i uz pomoć roditelja uče koja ponašanja jesu, a koja za njih nisu sigurna ili primjerena nekoj situaciji. Emocionalna svjesnost i samoregulacija razvijaju se s kognitivnim i emocionalnim razvojem. Dakle nisu dovoljne samo upute i pravila. Dok djetetu ukazujemo na pogrešno ponašanje, moramo paziti na naše reakcije da se ne bi osjećalo lošim ili zločestim, odnosno da dijete ne osjeti sram. Sram je emocija koja se javlja kad se kritizira nas kao osobu i ona može usporiti učenje adekvatnog ponašanja. Dijete treba podsjetiti da je u redu raditi greške, da se greške nekad jave i kad se silno trudimo i podsjetiti ga da iz svake situacije možemo nešto naučiti, kao što je naučio vučić iz priče (Gjurković i Knežević, 2020).

“Kritika boli: Majmunica se osjeća posramljeno” priča je maloj majmunici koja je otišla s mamom u šumsko kino pogledati crtani o svojoj omiljenoj Super Banani. Bila je jako uzbuđena i sretna, a kad je uzbuđena postaje nemirna i postavlja jako puno pitanja. Sva djeca u kinu su mirno sjedila i čekala početak crtića, samo je majmunica šetala, glasno pričala i trčakarala uokolo. Nakon bezupješnih pokušaja da je umiri, mama se jako naljutila na majmunicu i pred svima u kinu ju je glasno korila i rekla joj da je može bi sram. Majmunica se prestrašila i probljedila od srama. Ukipila se na jednom mjestu i ispričala se majci zato što je bila zločesta. Majka je u tom trenu shvatila da je pogriješila i ispričala joj se jer ju je posramila i nazvala zločestom pred svima u kinu.

Sram je neugodna emocija koja se javlja kada se osjećamo manje vrijednima. Javlja se kada dijete doživi da odrasla osoba kritizira njegove vrijednosti umjesto da djetetovo ponašanje procjenjuje nepoželjnim u konkretnoj situaciji. Roditeljska ljubav i pažnja ne bi trebalo biti nešto što djeca moraju zaslužiti svojim ponašanjem. Da, roditelji trebaju djeci pomagati u regulaciji njihovih osjećaja i ponašanja ukazujući im što je prihvatljivo, a što nije, ali nikako kritizirati njih kao osobe i dovoditi u pitanje ljubav prema

njima. Posramljivanje je na žalost vrlo često u našem društvu i upotrebljava se kao odgojna metoda u discipliniranju djeteta, ali dugoročno je jako štetno za djetetov socio-emocionalni razvoj. Čestim posramljivanjem dijete može razviti negativnu sliku o sebi, smanjeno povjerenje u svoje sposobnosti, osjećaj manje vrijednosti, a s njim I dozvoljavanje drugima da ga stalno vrijeđaju, podcjenjuju i odbacuju, a ono misli da je krivo za to. S djecom treba razgovarati o tome da neki ljudi nekad, uključujući i roditelje, izgovore grube riječi ili kažu nešto na grub način, ali to ne znači da su oni pogrešni, loši ili zločesti. Sva djeca zaslužuju sigurnost i osobe koje će ih bezgranično voljeti upravo onakvima kakvi jesu i oni to moraju znati (Gjurković i Knežević, 2020).

“Ruganje i odbacivanje boli: Magarac se osjeća poniženo” priča je o malom magarčiću koji je nakon finog doručka htio preskakati uže s svojim prijateljima, macom i bikom. Vidio je da se s njima igra jedna koza koju nije poznavao, ali kako mu je to bila najdraža igra svakako im se htio pridružiti. Koza se magarcu počela rugati zbog njegovih dugih ušiju i izgleda i nije mu dozvolila da se pridruži igri tako “ružan”. Maca i bik iznevjerili su prijatelja jer im je koza bila jako zabavna i nisu se ni oni htjeli igrati sa njim. Magarac je osjetio oštru bol u trbuhu, počeo je plakati i sav se snuždio. Osjetio je poniženje. Stara koka vidjela je što se dogodilo i prišla je magarčiću s namjerom da mu pomogne i utješi ga. Dala mu je do znanja da zna da se osjeća poniženo i odbačeno i da zna da ga to jako boli. No, rekla mu je da netko katkada govori ružne riječi jer ih je i sam nekada čuo i osjećao se jednako poniženo pa sad govori drugima kako bi s osjećao moćno. Ohrabrila ga je da kaže prijateljima kako se osjeća i da je to ružno. Maca i bik ovaj puta stali su na njegovu stranu, a koza mu se na kraju ispričala jer se prisjetila kako je njoj bilo kad nije primljena u zbor zbog svog ružnog glasa.

Poniženje je emocija koja se javlja kao reakcija na ponašanje druge osobe koja nas vrijeđa, namjerno nam se ruga ili čini nešto drugo da bi nas ponizila. Poniženje najčešće osjećamo kao kombinaciju srama, ljubomore, straha i ljutnje. Istraživanja potvrđuju da poniženje osjetimo i kao bol u tijelu. Koza je ponizila magarčića s ciljem da ga stavi u poziciju manje vrijednosti, a ona je posljedično osjetila moć i dala si na osjećaju važnosti. Ponižavanje je nešto što se ne smije tolerirati i takva ponašanja važno je zaustavljati. Ponižavanje je posebno teško ako dolazi od nekoga tko je djetetu jako važan,

kada je dijete žrtva vrijeđanja, ruganja i odbacivanja od strane vršnjaka i kada se to učestalo ponavlja, kada se sve to događa pred mnogo druge djece i kada ne postoji nitko tko bi to dijete zaštitio. Ponižavanjem se djetetu šalje poruka da nije dovoljno važno da bi bilo poštovano. Ako toleriramo ponižavanje i ako ga dijete gleda u svojoj okolini, počinje ga prihvaćati kao normalan dio komunikacije. Da bi se dijete, a kasnije odrasla osoba, othrvalo tom ružnom osjećaju, poželjno je raditi na razvijanju pozitivne slike o sebi Dijete mora naučiti izreći kako se osjeća I št ga je povrijedilo,smatraju autorice, kako bi počelo izgrađivati pozitivnu sliku o sebi (Gjurković i Knežević, 2020).

“Neispunjeno očekivnje boli: Kornjača se osjeća razočarano” priča je o kornjači koju su roditelji odveli kod bake na čuvanje. Obećali su joj da će kad dođu po nju, donijeti fine, slatke jagode. Mala kornjača se jako razveselila jer ih dugo nije jela. Baka i kornjača čitavog dana su uživale u igri i kupanju. Kornjačica je imala plan pola jagoda pojesti za večeru, a drugu polovicu drugi dan za doručak. Kasno poslijepodne roditelji su došli po kornjačicu. Jako im se razveselila, ali je silno željela dobiti jagode koje su joj obećali. Kada je shvatila da ih nisu donijeil, jako se rastužila i čak je nogicom lupila u pod. Roditelji su joj se ispričali zato što su zaboravili na obećanje, a to nije u redu. Objasnili su joj da je osjećaj koji ju je obuzeo, osjećaj poniženja i da razumiju njezinu reakciju. Osjećaj je ružan, ali dali su joj do znanja da će ga ipak još nekad u životu osjetiti. Išli su se kupati, a kako je osjećaj povjerenja jako bitan, rekli su joj da će ujutro za doručak dobiti jagode.

Razočaranje je neugodna emocija koja se javlja kada naša želja ili neko očekivanje nisu ispunjeni. Razočaranje može biti usmjereno na neku situaciju, neku osobu pa i nas same. U pozadini se uvijek kriju tuga i ljutnja. Svako dijete drugačije će ragirati na razočaranje. Neko će biti agresivno, neko će se povući u sebe, a intenzitet rakcije ovisi o tome koliko je djetetu to bilo važno, a i kakve je volje taj dan.Da bi dijete učilo razvijati osjećaj odgovornosti za svoja ponašanja, važno je da to ponašanje vidi u svojoj bliksoj okolini. Ako smo pogriješili i nismo ispunili npr. obećanje, važno je priznati djetetu i preuzeti krivnju na sebe. Mora shvatiti da pogreška nije poruka da ga manje volimo i objasniti mu splet okolnosti koji je doveo do takve situacije. Prije svega dijete treba umiriti i utješiti. Ako je dijete razočarano samo u sebe, treba naći uzrok i kritiku koju dijete upućuje samom sebi, preoblikovati u kritiku ponašanja koje je dovelo do neke situacije

zbog koje se on osjeća loše. Ne treba ga štititi od osjećaja razočaranosti, samo mu treba pomoći da se nauči lakše nositi sa tim (Gjurković i Knežević, 2020).

7. LITERARNE I LIKOVNE ZNAČAJKE PROMATRANIH SLIKOVNICA

Slikovnice koje su prikazane u radu ilustrirala je Jelena Brezovec. Ilustratorica se u svim slikovnicama koristi digitalnom ilustracijom. Likovi su plošni i s dosta detalja prikazanih posebno na njihovoj odjeći. Koristi tople i hladne boje koje nisu upadljive. Likovi nisu jednolično obojani i ne koristi naglašene linije. Boje koristi u dočaravanju raspoloženja koje vlada i u službi su emocija. Kada se govori o neugodnim emocijama koje muče glavnog lika iz priče, ilustratorica koristi tamnije i hladnije boje. Sve slikovnice priču pričaju kroz likove životinja, a ilustracije istih vrlo jasno dočaravaju emocije. Ilustracije su tako dobro izvedene da je gotovo nemoguće ne prepoznati kako se lik u priči osjeća. Ilustratorica se poslužila maštovitim i šarenim oblicima koji su vrlo bliski djeci i lako zaokupljaju pažnju. Ako analiziramo slikovnice neovisno o promatranim slikovnicama, može se ustvrditi da se u većini slikovnica s tekstom opisuje prije svega radnja, detaljno se opisuje izgled likova pa i mjesto odvijanja radnje. U promatranim slikovnicama, autorice se ne bave prethodno navedenim opisima, već detaljno opisuju unutrašnje emocionalno stanje lika koristeći dijalog. Iz dijaloga glavnog lika s roditeljima ili vrlo često sovom koja je simbol mudrosti i u prenesenom značenju može predstavljati roditelje, dolazimo do saznanja kako se glavni lik iz priče osjeća i što je dovelo do takvog stanja. Tekst je u slikovnicama dugačak, obiluje deminutivima, metaforama i djeci nepoznatim izrazima koji su svakako u ostvarivanju govorno-jezične funkcije slikovnice pa je za očekivati da će roditelji sudjelovati u čitanju iste i objašnjavanju nepoznatih riječi djetetu. Autorice su u svim slikovnicama ponudile objašnjenje emocije kojom se priča bavi, ali i savjete roditeljima i svima koji na neki način sudjeluju u odgoju, kako postupiti u određenoj situaciji, kako iskontrolirati vlastite emocije i pomoći djetetu da na ispravan način kanalizira svoje. To je zapravo još jedna činjenica koja ide u prilog tome da su autorice zamislile da će ove priče roditelji čitati djeci i skupa sa djecom razgovarati o situacijama iz priče ili onima u kojima se i samo dijete našlo. Tu se opet vraćamo na ilustracije koje prate radnju iz teksta, no i radnja koja nije popraćena odnosno opisana tekstom prikazana je kroz ilustracije. Naime, u prvom planu uvijek imamo glavni lik i roditelje odnosno sovu, dok je ilustratorica bogato u pozadini prikazala ostale likove o kojima dijete kasnije može

i sigurno će razmišlajti. Na primjer što rade prijatelji iza grma, kako se igraju dok glavni lik iz priče prolazi kroz ugodnu ili neugodnu situaciju i da li suosjećaju sa njim. To ostavlja velik prostor za razgovor djeteta i onoga tko mu priču čita.

8. ZAKLJUČAK

Roditelji, odgajatelji i sve osobe koje na neki način sudjeluju u odgoju djece, ponekad se nađu u situaciji kad je teško kanalizirati dječje osjećaje na ispravan način i pokušati im objasniti kako da se nose sa njima. Djeca tek uče i kroz odrastanje razvijaju kapacitet koji je potreban za nošenje sa različitim emocijama u različitim situacijama.

Problemske slikovnice bave se problemima s kojima se djeca svakodnevno susreću i djeci su odličan saveznik u svladavanju teškoća s kojima se susreću. Znati prepoznati emociju, verbalizirati je i na pravilan način kanalizirati, ključna je stvar u socijalno – emocionalnom razvoju djeteta. Čitanje slikovnica djeci potiče njihov razvoj i zadovoljava njihovu potrebu za pažnjom, ljubavi i prihvaćanjem. Dijete kroz slikovnice uči prepoznavati različite osjećaje kod sebe i drugih. Povezuje ih s situacijama koje su ih izazvale. Serija slikovnica o osjećajima, izdavačke kuće Evenio, izvrstan je saveznik i roditeljima u odgoju. Naime, za zdrav razvoj izuzetno je važno kod roditelja osvijestiti kakve će poruke djeci prenositi u odgoju. Emocije su ono što nas razlikuje od ostalih živih bića i bolje je odgajati dijete koje će imati pozitivnu sliku o sebi, nego “popravljati” odraslu osobu niskog samopoštovanja. Slikovnice osim što su djetetov prozor u svijet, roditeljima su partneri u pokušaju da taj svijet učine što sretnijim mjestom za njih.

IZVORI

1. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2015) Kad je ljut, nilski konjić grize. Varaždin: Evenio
2. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2015) Kad je ljut, zeko se ozlijedi. Varaždin: Evenio
3. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2016) Slonicu je strah vikanja i kazne. Varaždin: Evenio
4. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2016) Kad je ljuta, macu boli trbuh. Varaždin: Evenio
5. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2016) Ovčicu je strah jer će dobiti brata. Varaždin: Evenio
6. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2016) Medvjedića je strah ostati u vrtiću. Varaždin: Evenio
7. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2017) Hrčak osjeća da postoji tiha i smirena sreća. Varaždin: Evenio
8. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2017) Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji. Varaždin: Evenio
9. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2017) Lisica je naučila da sreća stanuje u srcima. Varaždin: Evenio
10. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2017) Lavica može i zna biti sretna zbog drugoga. Varaždin: Evenio
11. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2017) Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji. Varaždin: Evenio
12. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2017) Žirafica je tužna jer djeda više nema. Varaždin: Evenio
13. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2018) Konjić sreću dijelit zna nakon truda i uspjeha. Varaždin: Evenio
14. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2018) Psića je strah odlaska doktoru. Varaždin: Evenio
15. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2019) Kad je ljuta, vjeverica ne sluša. Varaždin: Evenio
16. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2019) Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri. Varaždin: Evenio
17. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2020) Neispunjeno očekivanje boli: Kornjača se osjeća razočarano. Varaždin: Evenio
18. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2020) Ruganje i odbaacivanje bole: Magarac se osjeća poniženo. Varaždin: Evenio
19. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2020) Kritika boli: Majmunica se osjeća posramljeno. Varaždin: Evenio
20. GJURKOVIĆ, T., KNEŽEVIĆ, T. (2020) Pogrešno ponašanje boli: Vučić osjeća krivnju. Varaždin: Evenio

LITERATURA

1. BRAJŠA - ŽGANEC, A., SLUNJSKI, E. (2006.) *Socioemocionalni razvoj u predškolskoj dobi: Povezanost razumijevanja emocija i prosocijalnog ponašnja,* [Online] *Zagreb:* Društveno istraživanje,br. 3 (89), str. 477-496. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/19080
2. CRNKOVIĆ, M. i TEŽAK, D. (2009.) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine.* Zagreb: Znanje, str. 15 – 16.
3. ČAČKO, H., (2000.) Dva stoljeća slikovnice, U: Javor R., Kakva je to knjiga slikovnica Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, str. 17-19.
4. ČAČKO, P., (2000.), Slikovnica, njezina definicija i funkcije, U: Javor R., Kakva je to knjiga slikovnica, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, str. 15. – 16.
5. DIKLIĆ, Z., TEŽAK, D. i ZALAR, I. (1996.) *Primjeri iz dječje književnosti. Zagreb: DiVič*, str. 343-348.
6. CICVARDI, A. i dr, odabrao FONTANA, D. (2006.) *Čarobne svjetiljke,* Zagreb: Planetopija.
7. CICVARDI, A. i dr, odabrao FONTANA, D. (2007.) Čarobne svjetiljke 2, Uvod za roditelje, Zagreb: Planetopija.
8. HALAČEV, S. (2000.), Slikovnica, njezina definicija i funkcije, U: Javor R., Kakva je to knjiga slikovnica, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, str. 79-80.
9. HAMERŠAK, M. i ZIMA, D. (2015) *Uvod u dječju književnost,* Leykam international d.o.o., Zagreb, str. 163-168
10. HLEVNJAK, B. (2000.), Slikovnica, njezina definicija i funkcije, U: Javor R., Kakva je to knjiga slikovnica, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb, str. 7
11. HRANJEC, S. (2006.) *Pregled hrvatske dječje književnosti.* Zagreb: Školska knjiga., str. 25-26.
12. MARTINOVIĆ, I., STRIČEVIĆ, I. (2011.), Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu, U: Libellarium, IV, 1, Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru i Odsjek za informacijske znanosti, Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku, str. 39 - 63.
13. PETROVIĆ-SOČO, B. (1997.) *Dijete, odgajatej i slikovnica.* Zagreb: Alinea.
14. STARC, B. i dr. (2004.) *Osobine i pihloški uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi,* Zagreb: Golden marketing-tehnička knjiga.
15. ZALAR, D. (2014.) *Potjehovi holograma, studije, eseji i kritike iz književnosti za djecu i mladež. 1. izdanje. Zagreb: Alfa. Str. 501-510.*
16. ZALAR, D., BOŠTJANČIĆ, M. I SCHLOSSER, V. (2008.) *Slikovnica i dijete, Kritička i metodička bilježnica 1.* Zagreb. Golden marketing-tehnička knjiga.
17. ZALAR, D., KOVAČ-PRUGOVEČKI, S. i ZALAR, Z. (2009.) *Slikovnica i dijete, Kritička i metodička biljžnica 2.* Zagreb: Golden marketing-tehnička knjiga.

INTERNET IZVORI

1. URL: https://evenio.hr/osnovni-osjecaji-kod-djece-ljutnja/ [Pristupljeno: 02. kolovoza 2020.]
2. URL: https://evenio.hr/psihologinje-gjurkovic-knezevic-slikovnice-ucimo-djecu-roditelje-osvijestiti-emocije/ [Pristupljeno: 05. kolovoza 2020.]
3. URL: https://evenio.hr/osjecaj-tuge-kod-djece-im-pomoci/ [Pristupljeno. 02. kolovoza 2020.]
4. URL: https://evenio.hr/video-slikovnice-sreci-njihove-autorice-dobro-jutro-hrvatska/ [Pristupljeno 02. kolovoza 2020.]
5. URL: https://evenio.hr/proizvod/slikovnice/osjecaji/serija-slikovnica-o-osjecajima-krivnje-srama-ponizenja-i-razocaranja/ [Pristupljeno 17. kolovoza 2020.]

SAŽETAK

Ovaj završni rad bavi se prikazom emocija u problemskim slikovnicama. U prvom dijelu rada navedene su definicije slikovnice, vrste i funkcije slikovnica. Poseban naglasak stavljen je na problemsku slikovnicu i analizu problemskih slikovnica autorica Tatjane Gjurković i Tee Knežević, a koje se bave prikazom situacija koje u djeci izazivaju različite emocije. Slikovnice su izdane u pet različitih serija; serija slikovnica o sreći, serija slikovnica o tuzi, serija slikovnica o strahu, serija slikovnica o ljutnji i serija slikovnica o osjećajima krivnje, srama, poniženja i razočaranja. Uz prikaz pojedinih serija slikovnica navedene su značajke pojedinih emocija i upute kako pristupiti djetetu koje se suočava s takvim emocijama.

KLJUČNE RIJEČI

Slikovnica, problemska slikovnica, emocije, djeca, čitanje

SUMMARY

The aim of this final paper is to present the emotions displayed in problem solving picture books. The first part of the paper presents the definitions, types, and functions of picture books. A problem solving picture book is the main focus of this paper, as well as the analysis of two problem solving picture books written by Tatjana Gjurković and Tea Knežević who present different situations that provoke different emotions in children. The picture books were published in five different series: a series of picture books about happiness, a series of picture books about sadness, a series of picture books about fear, a series of picture books about anger and a series of picture books about guilt, shame, humiliation and disappointment. In addition to the presentation of individual series of picture books, the authors have listed the characteristics of individual emotions and instructions on how to approach a child who is facing such emotions.

KEY WORDS: Picture book, problem solving picture book, emotions, children, reading